

राज्यामध्ये दि.७/१०/२०११ पासून सर्व जिल्ह्यामध्ये जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रम (JSSK) राबविण्यास सुरवात झाली आहे. या कार्यक्रमांतर्गत गरोदर माता व नवजात अर्भकांना वाहतूक, तपासण्या, उपचार, आहार इ. बाबी मोफत पुरवावयाच्या आहेत. या संदर्भातील शासन निर्णयानुसार या कार्यक्रमास प्रारंभही करण्यात आला आहे.

जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रमाची व्याप्ती व त्यांचे माता बाल आरोग्यावर होणारे दुरगामी परिणाम पाहता या कार्यक्रमाच्या अमंलबजाणीसाठी आरोग्य विभागातील सर्व अधिकारी आणि कर्मचाऱ्यांचा सहभाग घेणे आवश्यक आहे. तथापि या कार्यक्रमातील महत्वाच्या बाबींसाठी प्रत्येक स्तरावर जबाबदार अधिकारी कर्मचारी निश्चित करणे हे हा कार्यक्रम परिणामकारकपणे राबविण्यासाठी तितकेच महत्वाचे आहे.त्यानुसार राज्यातील सर्व स्तरावर जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रम अमंलबजावणीसाठीच्या जबाबदारी संदर्भाने खालील मार्गदर्शन सुचना देण्यात येत आहेत.

अ) राज्यस्तर:- राज्यस्तरावरून या कार्यक्रमाची अमंलबजावणी राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय पुणे येथून केली जाईल. सर्व जिल्ह्यांनी या कार्यक्रमातील दैनंदिन व मासिक अहवाल राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय पुणे येथे पाठवावेत.

राज्यस्तरावरील अधिकाऱ्यांना या संदर्भात देण्यात येत असलेल्या जबाबदाऱ्या खालील प्रमाणे आहेत.

१) अतिरिक्त संचालक (कुटुंब कल्याण) : अतिरिक्त संचालक कु.क. हे जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रमाचे कार्यक्रम प्रमुख राहतील. आयुक्त (कुटुंब कल्याण) तथा अभियान संचालक यांच्या मार्गदर्शनानुसार कार्यक्रमाचा नियमित आढावा घेणे, कार्यक्रमासाठी निधी उपलब्ध करून घेणे, संनियंत्रण, केंद्र शासनाने दिलेल्या प्रपत्रामध्ये अहवाल सादर करणे इ. बाबींची जबाबदारी अतिरिक्त संचालक (कु.क) यांची राहिल.

२) राज्य नोडल अधिकारी: सहाय्यक संचालक(Maternal Health) कु.क. कार्यालय पुणे यांना यापूर्वीच राज्य नोडल अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात आले आहे. त्यांची जबाबदारी अतिरिक्त संचालक (कु.क.) यांना जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रम अमंलबजावणी मध्ये सहाय्य करण्याची राहिल.

निरोगी गाव, निरोगी देश

आरोग्य भवन, इरा मजला, सेंट जॉर्ज रुग्णालय आवार, पी. डिमेलो रोड, मुंबई ४०० ००१.
दुरध्वनी क्र. : ०२२-२२६२०२३५, फॅक्स क्र. : ०२२-२२६४ २९५५, ई मेल : mdrhm.mumbai@gmail.com

३) वरिष्ठ सल्लागार (EMS) मुंबई : रुग्णांच्या वाहतूक व्यवस्थेसाठी करण्यात यावयाच्या कार्यवाहीची जबाबदारी वरिष्ठ सल्लागार (EMS) मुंबई यांची राहिल या मध्ये जिल्हा मुख्यालयातील control room कार्यरत ठेवणे, खाजगी रुग्ण वाहीका भाड्याने घेण्यासाठी पॅनल तयार करणे व भविष्यात Emergency Medical Services कार्यरत झाल्यानंतर या दोन योजनांमध्ये समन्वय ठेवणे या बाबी समाविष्ट आहेत. रुग्णांच्या वाहतूक व्यवस्थेसंदर्भातील दैनंदिन व मासिक अहवाल (EMS) कक्षामार्फत तयार करून आयुक्त कु.क. तथा अभियान संचालक व अतिरिक्त संचालक (कु.क.) यांना सादर केले जातील.

ब) जिल्हा स्तर : जिल्हा स्तरावरून प्रत्येक गरोदर माता व नवजात अर्भकांना वाहतूकीची सोय, तपासण्या औषधोपचार ,आहार इ. बाबी मोफत देण्यासाठी संस्थांचे बळकटीकरण करणे व या योजनेचे आरोग्य संस्थेनुसार संनियंत्रण करणे याबाबी अपेक्षित आहेत. यासाठी जिल्हा स्तरीय अधिकाऱ्यांना खालील जबाबदाऱ्या देण्यात येत आहेत.

१) जिल्हा शल्य चिकित्सक: जिल्हयाची कंट्रोल रुम स्थापन करणे व ती सतत कार्यरत ठेवणे यासोबतच जिल्हयातील सर्व रुग्णालये माता व बालकांना दयावयाच्या सेवांसाठी सज्य राहतील याची खात्री करण्याची जबाबदारी जिल्हा शल्य चिकित्सक यांची आहे.

जिल्हा शल्य चिकित्सकांनी जिल्हा स्तरावर व वैद्यकिय अधिक्षक यांचे सहाय्याने तालुका स्तरावर खाजगी रुग्णवाहिकांचे पॅनल तयार करावयाचे आहे.जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रमांतर्गत दयावयाच्या सेवा उदा.मोफत वाहतूक, मोफत उपचार, मोफत आहार या संदर्भाने रुग्णालय स्तरावर उद्भवणाऱ्या अडचणी व तक्रारीचे निवारण जिल्हा शल्य चिकित्सक स्तरावर करण्यात यावे.

जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रमासाठी महत्वाच्या असणाऱ्या बाबी उदा. सर्व ग्रामीण रुग्णालयातील रुग्णवाहीका सुस्थितीत ठेवणे, सर्व आयपीएचएस रुग्णालयामध्ये रक्त संक्रमण व सिझेरियन शस्त्रक्रियेची सोय उपलब्ध करून देणे याबाबींची जबाबदारी जिल्हा शल्य चिकित्सकांची राहिल.

निरोगी गाव, निरोगी देश

आरोग्य भवन, इरा मजला, सेंट जॉर्ज रुग्णालय आवार, पी. डिमेलो रोड, मुंबई ४०० ००१.
दुरध्वनी क्र. : ०२२-२२६२०२३५, फॅक्स क्र. : ०२२-२२६४ २९५५, ई मेल : mdrhm.mumbai@gmail.com

जिल्हा शल्य चिकित्सक यांनी त्यांचे अधिनस्त सर्व संस्थामध्ये देण्यात येणाऱ्या सेवांचे मॅपिंग करून हि माहिती कंट्रोल रुमला द्यावयाची आहे.

२) जिल्हा आरोग्य अधिकारी: जिल्ह्यातील सर्व प्राथमिक आरोग्य केंद्र व उपकेद्रांमध्ये सर्व बाळंतपणाच्या सोयी आहेत याची खात्री करणे, प्राथमिक आरोग्य केंद्र व उपकेद्राचा कर्मचारी वर्ग सेवा देण्यासाठी सतत उपलब्ध राहिल याचे नियोजन व अंमलबजावणी करणे ग्रामीण भागातील प्रत्येक गरोदर मातेस व बालकांस आवश्यकतेनुसार वाहन व्यवस्था व मोफत उपचार उपलब्ध करून देणे व या लाभार्थींना प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमध्ये मोफत आहार उपलब्ध करून देणे या जबाबदाऱ्या जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांच्या राहतील.

३) जिल्हा आरसीएच अधिकारी: जिल्हा आरसीएच अधिकारी हे या कार्यक्रमाचे जिल्हा स्तरावरील नोडल अधिकारी आहेत. त्यांनी हा कार्यक्रम अंमलबजावणीचे उपकेद्रे, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, तसेच रुग्णालयांसह सर्व संस्थामधील कार्यवाहीचे संनियंत्रण करावयाचे आहे. त्यासोबत जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रमाची सर्व संस्थाकडून माहिती घेऊन दैनंदिन तसेच मासिक अहवाल तयार करण्याची जबाबदारी सुध्दा आरसीएच अधिकाऱ्यांची राहिल.

४) जिल्हा आयपीएचएस समन्वयक: जिल्हा आयपीएचएस समन्वयक यांनी जिल्हा मुख्यालयास स्थापन करण्यात यावयाच्या कंट्रोल रुम स्थापनाबाबत पुर्ण कार्यवाही करावी. कंट्रोल रुम स्थापन होऊन कार्यारत झाल्यानंतर दैनंदिन संनियंत्रणासाठी जिल्हा संनियंत्रण व मुल्यमापन अधिकारी यांना हस्तांतरीत करावी.

५) जिल्हा संनियंत्रण व मुल्यमापन अधिकारी: जिल्हा संनियंत्रण व मुल्यमापन अधिकारी हे (JSSK) कार्यक्रम अंमलबजावणीसाठी जिल्हा आरसीएच अधिकारी यांना सहाय्यक करतील. या कार्यक्रमाशी संबंधित आरोग्य केंद्रे, रुग्णालय व जिल्हा मुख्यालयातील संपुर्ण माहिती दिलेल्या प्रपत्रात प्राप्त करून देणे, जिल्ह्याचा अहवाल बनविणे व जिल्हा आरसीएच अधिकारी यांचे मान्यतेने जिल्हा शल्य चिकित्सक, जिल्हा आरोग्य अधिकारी व राज्य स्तरावर सादर करणे या त्यांच्या जबाबदाऱ्या असतील.

निरोगी गाव, निरोगी देश

आरोग्य भवन, इरा मजला, सेंट जॉर्ज रुग्णालय आवार, पी. डिमेलो रोड, मुंबई ४०० ००१.
दुरध्वनी क्र. : ०२२-२२६२०२३५, फॅक्स क्र. : ०२२-२२६४ २९५५, ई मेल : mdrhm.mumbai@gmail.com

६) जिल्हा तक्रार निवारण अधिकारी: JSSK कार्यक्रम अंतर्गत वाहन व्यवस्था, उपचार, आहार इ.बाबत तक्रारी प्राप्त होण्याची शक्यता आहे. JSSK कार्यक्रमांसंबंधी रुग्णालये, आरोग्य केंद्रे इ. कोणत्याही संस्थेबाबतच्या सर्व तक्रारी प्रशासकिय अधिकारी (कु.क.) जिल्हा परिषद, आरोग्य विभाग यांच्या कडे प्राप्त होतील. प्रशासकिय अधिकारी (कु.क.) यांनी जिल्हा परिषदेतर्गत आरोग्य संस्थेशी संबंधित तक्रारीचे तेथेच निराकरण करावे व रुग्णालयाशी संबंधित तक्रारी पुढील कार्यवाहीसाठी जिल्हा आरसीएच अधिकारी यांच्या मार्फत जिल्हा शल्य चिकित्सक यांच्याकडे पाठवाव्यात. जिल्हा शल्य चिकित्सीकांनी या तक्रारीची पूर्ण चौकशी व कार्यवाही करून त्याचा अहवाल प्रशासकिय अधिकारी यांना पाठवावा.

प्रशासकिय अधिकारी यांनी जिल्हा स्तरावर तक्रार रजिस्टर ठेवावे. या रजिस्टरमध्ये प्रत्येक प्राप्त तक्रारीची नोंद करावी. तक्रारीचे निराकरण होईपर्यंत तक्रारीचा पाठपुरावा करण्यात यावा. जिल्हा परिषद व जिल्हा शल्य चिकित्सक यांच्याकडे येणाऱ्या सर्व तक्रारींचा पाठपुरावा प्रशासकिय अधिकारी यांनीच करणे अपेक्षित आहे. प्राप्त तक्रारीचा मासिक अहवाल जिल्हा RCH अधिकारी व उपसंचालक (आरोग्य सेवा) यांना पाठवावा.

क) तालुका स्तर

१) वैद्यकिय अधिक्षक: वैद्यकिय अधिक्षक यांनी त्यांच्या रुग्णालयात येणाऱ्या सर्व JSSK लाभार्थीना सेवा मोफत मिळत असल्याबाबत खात्री करावा. तालुका मुख्यलयाच्या रुग्णालयाच्या वैद्यकिय अधिक्षकांनी तालुका स्तरावर खाजगी रुग्णवाहिका पॅनल करण्याची कार्यवाही करावी.

२) तालुका आरोग्य अधिकारी: ज्या तालुक्याच्या मुख्यालयात ग्रामीण रुग्णालय नाही तेथे खाजगी रुग्ण वाहिका पॅनल तालुका आरोग्य अधिकारी यांनी तयार करावे.

तालुका आरोग्य अधिकारी यांनी त्यांचे अधिनस्त सर्व प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमध्ये JSSK लाभार्थीना मोफत सेवा मिळतील यांची खात्री करावी.

उपरोक्त सुचनांनुसार सर्व अधिकाऱ्यांना संनियंत्रणाच्या जबाबदाऱ्या निश्चित करण्यात आल्या आहेत त्या नुसार कार्यवाही करावी.

निरोगी गाव, निरोगी देश

आरोग्य भवन, इरा मजला, सेंट जॉर्ज रुग्णालय आवार, पी. डिमेलो रोड, मुंबई ४०० ००१.
दुरध्वनी क्र. : ०२२-२२६२०२३५, फॅक्स क्र. : ०२२-२२६४ २९५५, ई मेल : mdrhm.mumbai@gmail.com

ड) कार्यक्रमांचे संनियंत्रण : JSSK कार्यक्रमाच्या संनियंत्रणासाठी अतिरिक्त संचालक (कु.क.) पुणे यांनी दि.१४/१०/२०११ च्या पत्रान्वये तपशीलवार सुचना दिल्या आहेत. त्यानुसार सर्व जिल्हा स्तरीय अधिकाऱ्यांना जिल्ह्यातील तालुका/आरोग्य संस्था वाटून देण्यात याव्यात. या अधिकाऱ्यांनी महिन्यातून किमान एक वेळ त्यांना नेमुन दिलेल्या संस्थेत प्रत्यक्ष भेट देऊन खालील बाबींची माहिती घ्यावी-

- १) आरोग्य संस्थेमध्ये दर्शनी भागात JSSK कार्यक्रम व त्याअंतर्गत मिळणाऱ्या मोफत सेवा याबाबत माहिती लावली आहे का?
- २) रुग्णालय प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या रुग्णवाहिकेस येणाऱ्या Calls ची माहिती दिलेल्या प्रपत्रामध्ये नोंदविण्यात येते का? एकूण प्राप्त Calls पैकी किती attend केले, call attend केले नसल्यास त्याची कारणे याची माहिती घ्यावी.
- ३) आरोग्य संस्थेमध्ये मोफत वाहतुक तपासणी, उपचार व आहार याची सोय करण्यात आली आहे का? दाखल गरोदर माता व अर्भकांच्या मातांकडून user fees घेण्यात आली आहे का व Prescription लिहून दिले आहे का याबाबत विचारावे.
- ४) आरोग्य संस्थेची रुग्णवाहीका सुस्थितीत आहे का? प्रत्येक call Log book मध्ये भरण्यात येत आहे का?
- ५) आरोग्य संस्थेमध्ये पुरेसा औषधसाठा आहे का? JSSK अंतर्गत देण्यात आलेल्या औषधाच्या यादीतील सर्व औषधे उपलब्ध आहेत का याची खात्री करावी.
- ६) आरोग्य संस्थेमध्ये बाळपणासाठी खोली, वार्ड व नवजात अर्भकाची काळजी घेणारी उपकरणे सुस्थितीत आहेत का याची खात्री करावी.
- ७) आरोग्य संस्थेतील किमान एक कर्मचारी/ डॉक्टर IMNCI & BEmOC प्रशिक्षित आहे काय याची माहिती घ्यावी. नसल्यास एक स्टाफ नर्स वैद्यकिय अधिकारी यांना त्वरीत प्रशिक्षणास पाठवावे.

निरोगी गाव, निरोगी देश

आरोग्य भवन, इरा मजला, सेंट जॉर्ज रुग्णालय आवार, पी. डिमेलो रोड, मुंबई ४०० ००१.
दुरध्वनी क्र. : ०२२-२२६२०२३५, फॅक्स क्र. : ०२२-२२६४ २९५५, ई मेल : mdrhm.mumbai@gmail.com

कर्मचारी/ अधिकारी यांनी उपरोक्त मुद्दयानुसार भेटीचा अहवाल तयार केल्यानंतर तो RCH Officer यांना सादर करावा. त्याची एक प्रत अतिरिक्त संचालक (कु.क.) यांना सादर करावी.

जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रमाचे महत्व लक्षात घेता उपरोक्त मार्गदर्शक सुचनांनुसार सर्व जिल्हांनी प्राधान्याने कार्यवाही करावी.

निरोगी गाव, निरोगी देश

आरोग्य भवन, इरा मजला, सेंट जॉर्ज रुग्णालय आवार, पी. डिमेलो रोड, मुंबई ४०० ००१.
दुरध्वनी क्र. : ०२२-२२६२०२३५, फॅक्स क्र. : ०२२-२२६४ २९५५, ई मेल : mdrhm.mumbai@gmail.com